

گزارش بازدید از مجتمع آموزشی ریحانه

■ مرجان زارع هرفته

سردبیر نشریه آموزشی مدرسه ما

دارد. دکتر گلاب زاده در این دیدار به دوستی و الفتی اشاره کرد که میان کرمانی‌ها و یزدی‌ها، از گذشته‌های دور تا به امروز، وجود داشته است. آقای دکتر «حامد حسین خوانی»، عضو هیئت علمی دانشگاه باهنر کرمان و رئیس انجمن علمی ادبی مجتمع ریحانه، از اهمیت ادبیات در برنامه درسی و

حتی فراتر از آن سخن گفت. در نهایت، آقای محمدی، ریاست مجتمع آموزشی ریحانه، اشاره‌ای به اهداف و عملکرد مجموعه خود داشت. جمعی از مدیران مدرسه‌های این مجموعه نیز در این نشست میزبان ما بودند. آنچه در این ضیافت رخ‌نمایی می‌کرد، علاوه بر کلام شیوا و فن بیان خوب میزبانان، شیرینی‌هایی بود که با آن‌ها از گروه پذیرایی می‌شد؛ این شیرینی‌ها دست‌پخت بچه‌های

مجتمع ریحانه بود که بر توانمندی این مجموعه و اعتمادشان به توانایی بچه‌ها صحنه می‌گذاشت. این چنین بود که گروه با اطمینان خاطر و احساسی خوشایند خود را برای بازدید فردا صبح آماده کرد.

صبح فردا، شروع بازدید شش ساعته

صف صبحگاه

صف صبحگاه یکی از برنامه‌های مهم در هر مدرسه است که اغلب نادیده گرفته می‌شود. خوشبختانه گروه وقتی به ابتدایی دوره اول رسید که بچه‌ها کیف بر دوش در حال ورود به مدرسه بودند و تک‌تک خود را به صف صبحگاه می‌رساندند. پس از انجام ورزش صبحگاهی، با

مرجان زارع کارشناسی نقاشی از دانشگاه هنر اصفهان دارد و در سال ۱۳۹۰ در رشته پژوهش هنر از دانشگاه تربیت مدرس تهران فارغ‌التحصیل شد. او پس از دوازده سال تدریس در دانشگاه‌ها و هنرستان‌های استان، از سال ۱۳۹۲ به عنوان ویراستار به مجموعه جوادالائمه پیوست. همزمان به مدت سه سال به عنوان مربی نقاشی دبستان دوره اول ناحیه ۲ مشغول تجربه‌اندوزی بوده است. از مهر ۱۳۹۴ تا شهریور ۱۳۹۵ کارشناس آموزش هنر مجتمع آموزشی بوده و از خرداد سال ۱۳۹۶ تا کنون به عنوان سردبیر نشریه مدرسه مادر خدمت این مجموعه است.

روز ۲۸ فروردین، گروهی از همکاران دفتر مرکزی، مدیران و معاونان مدرسه‌های متوسطه و ابتدایی بازدید شش ساعته، کوتاه اما پر بار، از مجتمع آموزشی ریحانه در کرمان داشتند. در گزارشی که می‌خوانید ترتیب زمانی بازدید رعایت شده است تا فضای مدرسه آن چنان‌که بازدیدکنندگان دیده‌اند، برای مخاطبان مجله نیز به تصویر کشیده شود.

مجتمع آموزشی ریحانه مجتمعی دخترانه است که از پیش دبستانی دو تا دوره متوسطه دوم را شامل می‌شود. در مجموع این مجتمع دو ساختمان دارد: ساختمانی برای دوره ابتدایی و ساختمانی نیز برای دوره متوسطه. این ساختمان‌ها با فاصله کمی از یکدیگر قرار دارند. مجتمع ریحانه از سال ۱۳۷۵ زیر نظر مؤسسه خیریه کوثر مشیز کار خود را آغاز کرده است و حدود ۱۵۵۴ دانش‌آموز دارد. تعداد کارکنان آموزشی آن‌ها نیز ۱۸۰ نفر است.

گروه پس از استقرار در هتل، با استقبال و هدایت خانم «ایرمنش»، معلم تاریخ مدرسه، از آرامگاه شاه نعمت‌الله ولی دیدن کرد. این بازدید با داستان‌ها و توضیحات ایشان در مورد این شخصیت برجسته، پر بار شد. سپس در معیت این معلم تاریخ، گروه از مجموعه تاریخی وکیل نیز دیدن کرد؛ مجموعه‌ای که هم‌کلامی با مردمش گوش‌نواز و رنگ و لعاب دیوارها و فرشینه‌های چشم‌نواز بود و عطر عطاری‌های مشام را خوش می‌آمد.

شامگاه بود که گروه، مهمان مسئولان و مدیران مجتمع آموزشی ریحانه شد. از همان ابتدا با خوشامد خانم دکتر «پرپسا کدیور»، مدیر داخلی مجتمع ریحانه، این ضیافت فضایی ادبی یافت. آقای دکتر «سیدمحمدعلی گلاب زاده»، مدیر مرکز کرمان شناسی، نیز در این ضیافت حضور داشتند. وی نویسنده کتاب پیوندهای کرمان و یزد و از افراد برجسته و فرهیخته‌ای است که با این مجتمع آموزشی همکاری

۱. ایشان در توضیحاتشان اشاره کردند که به همین صورت در مدارس ریحانه طرحی دارند با عنوان طرح «محل» که در طول سال بچه‌ها برای آشنایی با فرهنگ و تاریخ کرمان از مکان‌های مختلفی بازدید می‌کنند و فعالیت‌هایی متناسب با این طرح انجام می‌دهند.

به عنوان راهنما، در اختیار معلم قرار دارد.

کرمان شناسی

به این ترتیب که بچه‌ها از پایه دوم روش‌ها و سبک‌های گوناگون شنا را می‌آموزند و تا پایه ششم مهارتشان در شنا کامل می‌شود.

در راهروی مدرسه، روی یکی از دیوارها، نقشه‌ای از استان کرمان نصب شده بود. روی هر شهر، محصولات آن که نشان دهنده فرهنگ و هنر و سوغات آن شهر بود، نصب شده بود. این محصولات یا به صورت واقعی بود یا خود بچه‌ها نمونکی (ماکتی) از آن محصول را ساخته بودند.

کرمان شناسی یکی از طرح‌های مهم در پایه دوم ریحانه است که تأکید ویژه‌ای روی آن

شده است. بچه‌ها در روند شناخت شهر و هویت فرهنگی خود به تدریج با استان کرمان آشنا می‌شوند. این فعالیت نه به شکل نمایشی که به صورت پروژه‌ای مستمر در طول سال انجام می‌شود و در دوره‌های بعدی به شکلی گسترده‌تر با عنوان «ایران‌شناسی» دنبال می‌شود. در پایه سوم طرح محله به عنوان پیش‌آهنگ جشن تکلیف در راستای آشنایی با محلات چهارده گانه شهر کرمان با اولویت تشکیل کلاس درس در مکان‌های فرهنگی، تاریخی، صنعتی، علمی و مسجد هر محله برگزار می‌شود.

آقای دکتر «سید محمدعلی گلاب‌زاده»، مدیر مرکز کرمان شناسی، نیز در این ضیافت حضور داشتند. وی نویسنده کتاب پیوندهای کرمان و یزد و از افراد برجسته و فرهیخته‌ای است که با این مجتمع آموزشی همکاری دارد.

از پایه چهارم تا پایه هشتم «طرح ایران‌شناسی» زیر نظر کارگروه تاریخ و ادبیات به هدایت دکتر حسین خانی و دکتر گلاب‌زاده اجرا می‌شود. به این ترتیب طرح کرمان شناسی، محله و ایران‌شناسی در کل دوره ابتدایی حلقه‌هایی هستند که در اتصال به یکدیگر زنجیری می‌سازند و در نهایت یک دانش و بینش کلی نسبت به جغرافیا، اجتماع و فرهنگ بومی و ملی در ذهن دانش‌آموزان ایجاد خواهد شد.

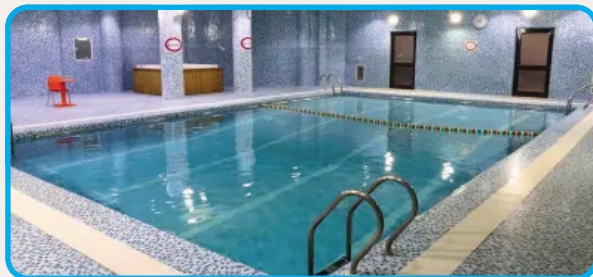

برنامه هفتگی و درس بزرگ مسئولیت‌پذیری

در یکی از کلاس‌ها، بچه‌ها مشغول انجام تمرینات ریاضی بودند. ضمن گفت‌وگویی‌هایی که با آن‌ها صورت گرفت، نکات جالبی آشکار شد.

آهنگی شاد، دانش‌آموزی شعری از شاهنامه را دکلمه کرد. در این بین، دانش‌آموزان دیگری نیز کم‌کم به صف اضافه و با استقبال معاون به صف کلاسی خود هدایت می‌شدند. در نهایت، بچه‌ها با همراهی معلم خود به کلاس‌هایشان رفتند.

باشگاه ورزشی واستخر

پس از آن، گروه به سمتی دیگر از ساختمان هدایت شد که در آن، یک باشگاه ورزشی و یک استخر مجهز با سونا و جکوزی واقع شده بود. مدیر مجموعه توضیح داد که استخر از سال ۱۴۰۰ بنا شده است. با ساخت این استخر برنامه آموزشی و به هم پیوسته‌ای نیز از دوره ابتدایی تا متوسطه برای بچه‌ها در نظر گرفته شده است. به این ترتیب که بچه‌ها از پایه دوم روش‌ها و سبک‌های گوناگون شنا را می‌آموزند و تا پایه ششم مهارتشان در شنا کامل می‌شود.

آمفی تئاتر

گروه بعد از بازدید از مجموعه ورزشی، به آمفی تئاتری با گنجایش حدود ۱۶۰ نفر وارد شد. در این آمفی تئاتر برنامه‌های آموزشی و فرادرس، در راستای اهداف و نیازهای بچه‌ها در هر دوره، در نظر گرفته شده است. در دوره پیش دبستانی پخش فیلم بیشتر جنبه سرگرمی و بازی دارد. بچه‌های دوره ابتدایی اول و دوم در این فضا نمایش خلاق را تجربه می‌کنند و برای دوره متوسطه دوم هر ماه با حضور یک کارشناس نقد فیلم در نظر گرفته شده است.

گروه پس از بازدید از این قسمت‌ها و گذر از فضای باز طراحی شده‌ای که حکم حیاط مرکزی را داشت و مدرسه‌های پیش دبستانی تا ابتدایی دوره دوم را به یکدیگر پیوند می‌داد، به سمت ابتدایی اول و دوم هدایت شد.

الف) پیش دبستانی و ابتدایی دوره اول

در این مجتمع، پیش دبستانی از ابتدایی دوره اول جداست. یکی از نکاتی که در ابتدای ورود به مدرسه جلب توجه کرد، میزی بود که معاون اجرایی مدرسه پشت آن ایستاده بود تا هم بر بچه‌ها و مدرسه نظارت داشته باشد و هم تازه‌واردان را راهنمایی کند. در کلاس‌ها، میزها و صندلی‌ها قابلیت جابه‌جایی و چیدمان گروهی داشت. نسبت فضا و تعداد بچه‌ها به نظر از استاندارد لازم برخوردار بود. در این مجتمع، طبق صحبت معلم، فعالیت‌ها به صورت پروژه‌ای انجام می‌شود و کتابی

از جمله این نکته که بچه‌ها خودشان انتخاب می‌کردند در چه ساعتی، چه درسی داشته باشند. برای این منظور نخست برنامه درسی هفتگی از دفتر مدرسه به کلاس داده می‌شود. بچه‌ها اول هر هفته جلسه‌ای تشکیل می‌دهند. در این جلسه، ابتدا خود بچه‌ها یک دبیر جلسه و یک وقت نگه‌دار تعیین می‌کنند و بعد از شکرگزاری و خواندن شعر تصمیم می‌گیرند که هر روز چه درسی را بخوانند. این برنامه هفتگی با مشورت همه بچه‌ها مشخص می‌شود و اگر بچه‌ها در طول هفته فهمیدند که برنامه مشکلی دارد، یاد خواهند گرفت آن مشکل را هفته آینده جبران کنند. این برنامه با هدف تقویت مسئولیت‌پذیری و قدرت تصمیم‌گیری انجام می‌شود و طی آن، بچه‌ها با پیامد تصمیمات درست و اشتباهشان مواجه می‌شوند.

کتابخانه و فعالیت‌های مرتبط با آن

در کتابخانه، همیار کتاب مسئولیت راهنمایی بچه‌ها را برای انتخاب و امانت‌گرفتن کتاب بر عهده دارد. بچه‌ها در برنامه درسی خود ساعتی ویژه کتابخوانی دارند. پویش قصه‌گویی، اجرای محتوای کتاب به صورت نمایش و معرفی کتاب‌های متعدد و کتاب صوتی از جمله کارهایی است که در فعالیت کتابخوانی این مجتمع انجام می‌شود.

کارگاه ریاضیات

این برنامه با هدف تقویت مسئولیت‌پذیری و قدرت تصمیم‌گیری انجام می‌شود و طی آن، بچه‌ها با پیامد تصمیمات درست و اشتباهشان مواجه می‌شوند.

خبرنامه هفتگی

مدرسه موظف است فعالیت‌های خاصی را که در هر پایه انجام می‌شود، اول هر هفته، در این خبرنامه هفتگی به اولیا اطلاع‌رسانی کند.

ساعت هنرهای دستی یا هنرمندان کوچک

یکی دیگر از برنامه‌های مدون مدرسه که بچه‌ها را در سیری تدریجی به مهارت می‌رساند، ساعت هنرهای دستی است. برای پایه اول تا سوم، در هفته یک ساعت، کلاسی با عنوان «هنرمندان کوچک» تشکیل می‌شود. در این کلاس، بچه‌ها با مهارت‌هایی آشنا می‌شوند که در زندگی کاربرد دارد:

۱. مهارت‌های یادگیری در پایه اول: آویز کردن لباس به رخت‌آویز، اتو کردن لباس، گرفتن پوست میوه، تهیه آب میوه و آموزش سفره‌آرایی.
۲. مهارت‌های یادگیری در پایه دوم: آموزش انواع دوخت‌ها از کوک زدن تا دوخت دکمه و زیپ و... .
۳. مهارت یادگیری پایه سوم: مرور دوخت دوز و انتخاب یک هنر. بچه‌ها برای سال تحصیلی گذشته هنرگونی بافی را انتخاب کرده بودند که اتفاقاً نمونه‌هایی از آن را به گروه نشان دادند.

این مدرسه مدرسه خوشبختی است؛ چون پیوندهای اجتماعی و گسترش اعتماد اجتماعی انرژی آدم‌ها را بیشتر می‌کند و توان افراد را برای عبور از مسیر سخت می‌افزاید.

همه دروس در دوره ابتدایی و متوسطه اول با شیوه یادگیری معکوس اجرا می‌شود. به عنوان مثال در ریاضی پایه اول ابتدایی معلم فیلمی را از تدریس واحد درسی برای خانواده می‌فرستد و بچه‌ها در خانه درس را می‌آموزند، سپس در مدرسه با بازی و دست‌ورزی آن یادگیری تثبیت می‌شود. برخی از مفاهیم هم به شکل جزوه‌ای که معلم تهیه کرده‌اند، در کنار کتاب ارائه می‌شود. در این روند، نکته شایان توجه دقت به این موضوع است که فعالیت‌هایی که منجر به کشف می‌شود، در محتوای الکترونیکی آورده نشود و در کلاس اتفاق بیفتند. شیوه یادگیری معکوس در این مدرسه به دوران کرونا محدود نشده است و معلمان این روش را هم در ریاضیات و هم دیگر دروس همچنان دنبال می‌کنند.

نمایشگاهی از آثار دانش‌آموزان

در قسمت نورگیر طبقه پایین، گالری‌ای دائمی از کارهای نقاشی بچه‌ها برپاست.

آداب صحبت کردن و شنیدن و سکوت به موقع از جمله نکته‌های رفتاری است که توجه هر تازه‌واردی را از همان ابتدای ورود به مجتمع ریحانه به خود جلب می‌کند.

در مدرسه» انجام می‌شود و بیشتر آن‌ها شکل مهارتی دارند. در این دوره، ادبیات یا هنر به صورت یک تخصص با بچه‌ها کار می‌شود تا استعداد‌های آن‌ها بروز یابد. یکی دیگر از اهداف مدرسه در این دوره استقلال یافتن دانش‌آموزان است. پیش‌زمینه این هدف در قالب فعالیت‌های گوناگون با موضوعات متعدد از ابتدایی دوره دوم شروع می‌شود.

در درس‌های فیزیک، شیمی و زیست موضوعاتی پژوهشی طراحی می‌شود تا علاقه بچه‌ها مشخص شود. آموزش معکوس در این دوره نیز وجود دارد. بالندگی فکری، رضایت درونی و اخلاق‌مداری سه محور مهم در برنامه‌ریزی این مجتمع است. هرکدام از بچه‌ها پرونده‌ای دارند که این محورها در آن ثبت و بررسی می‌شود. این مجتمع بچه‌هایی را که در این دوره با شرایط مدرسه هماهنگ نشوند، نمی‌پذیرد؛ اما آن‌ها را نیز رها نمی‌کند، بلکه هنگام خروج از مدرسه آن‌ها را همراهی می‌کند و برای موفق شدنشان مشاوره می‌دهد.

فعالیت‌های کتابخوانی در این دوره

تشکیل «انجمن ادبی و تاریخی پادکست‌ها» و حضور دانش‌آموزان در این انجمن از جمله فعالیت‌های کتابخانه در این دوره است. «پاتوق کهربایی» هم از فعالیت‌های خاصی است که در کتابخانه دوره متوسطه اول این مجتمع اتفاق می‌افتد. در این پاتوق، بچه‌ها موضوعاتی را که علاقه‌مند به صحبت در مورد آن هستند، اعلام می‌کنند و مدرسه با دعوت از استادان و کارشناسان مربوط به آن موضوعات حول آن مسائل به گفت‌وگویی نشیند.

دوره متوسطه دوم

در این دوره، مانند بیشتر مدرسه‌ها، فعالیت‌ها بر مبنای کتاب و آزمون سراسری است؛ اما فعالیت‌های جانبی از قبیل ایجاد و پرورش ارزش‌هایی چون ایمان، خودمراقبتی، هویت، امید، خردورزی و نشاط مورد توجه مسئولان قرار دارد. برنامه‌ریزی، در این دوره، بیشتر بر مبنای آموزش و به‌ویژه تلاش برای آمادگی دانش‌آموزان برای ورود به دانشگاه است.

هر مجموعه نقاط قوت و وضعی دارد که باید دید، آموخت و از آنچه یاری‌دهنده است برای بهبود عملکرد مدارس استفاده کرد. در شرحی که خواندید نکاتی ذکر شد. در مجموع به نظر می‌آید مجتمع ریحانه، توجه ویژه‌ای به نیازهای دانش‌آموزان دارد و براساس همین نیازها، طرح‌ها و برنامه‌هایی را ارائه می‌دهد. همین توجه را، به مشارکت دانش‌آموزان به خصوص در دوره ابتدایی می‌دهد و بستری فراهم آورده است تا دانش‌آموز سهم خود را از آموزش‌ها و فعالیت‌های مدرسه بر دارد. به این ترتیب دانش‌آموز منفعل نخواهد بود و این فعالیت و مشارکت دانش‌آموزان به یک دوره خاص یا مناسبی خاص محدود نیست.

به‌طورکلی در مجموعه مدرسه‌های ریحانه و مشابه این مدارس، می‌توان حبل‌المتینی را دید که به فعالیت‌ها و فرایندهای مدرسه نظم می‌دهد؛ هر دوره تحصیلی را به دوره بعدی متصل می‌سازد. در ابتدایی دوره اول، فعالیت‌ها مهارت‌محور است. این فعالیت‌ها در ابتدایی دوره دوم خلاقیت‌محور، در متوسطه دوره اول پژوهش‌محور و در متوسطه دوره دوم هدایت‌محور است. پشت این نظم چیست؟ چه چیزی همه عوامل را ملزم به پایبندی به آن نظم می‌کند؟ این پرسش بی‌شک پاسخ یا پاسخ‌هایی دارد که می‌توان آن‌ها را بررسی کرد که می‌تواند راهگشای بالابردن انگیزه و تعلق سازمانی کادر آموزش و بچه‌ها به مدرسه و مجتمع باشد. ■

ب) دوره دوم ابتدایی

در بدو ورود به مدرسه دوره دوم ابتدایی یکی از دانش‌آموزان در مورد مدرسه و فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند، توضیحات کاملی داد. در همین حین، زنگ تفریح زده شد. در این لحظه دانش‌آموزی که روی چرخک (ویلچر) نشسته بود و بچه‌ها به این دانش‌آموز در جابه‌جایی کمک می‌کردند از کلاس بیرون آمد. رفتار بچه‌ها چنین نشان می‌داد که هم خود دانش‌آموز و هم سایر بچه‌ها حضور او را امری غیرمعمول نمی‌دانستند. ثبت‌نام چنین دانش‌آموزی برآمده از این نگرش مجتمع ریحانه بود که دانش‌آموزان با نیازهای ویژه تا جای ممکن باید بتوانند در مدارس عادی ثبت‌نام شوند تا هم این نوع دانش‌آموزان از امکانات عمومی و آموزش عادی بهره‌مند شوند و تحت تاثیر برچسب استثنایی بودن قرار نگیرند و هم دانش‌آموزان دیگر شیوه رفتار با افراد دارای ویژگی‌های خاص را تجربه و پذیرش تفاوت‌ها را تمرین کنند.

جایگاه ویژه ادبیات در برنامه درسی این دوره

با هدف تقویت ادبیات، برای هر پایه محتوایی در نظر گرفته شده است. متون ادبی، داستان‌ها و سؤال‌ها به‌گونه‌ای منطبق با آزمون‌های پرلز طراحی و در برنامه درسی هر پایه جایگزین می‌شود. در پایه پنجم، تأکید بر شعر و نوشتن خلاق است که با نمایش خلاق تلفیق می‌شود. در پایه ششم، به ضرب‌المثل‌ها و حکمت‌ها با تکیه بر سؤال‌های پرلز توجه ویژه می‌شود. همچنین در پایه چهارم خاطره‌نویسی، پایه پنجم گزارش‌نویسی و در پایه ششم نمایش نامه‌نویسی و تئاتر با بچه‌ها کار می‌شود.

آداب شهروندی

آداب صحبت‌کردن و شنیدن و سکوت به موقع از جمله نکته‌های رفتاری است که توجه هر تازه‌واردی را از همان ابتدای ورود به مجتمع ریحانه به خود جلب می‌کند. مسئولان این مجتمع می‌خواهند خروجی‌هایی داشته باشند که حتی خارج از مدرسه هم با رفتارشان شناخته شوند. برای این رفتار خاص بستری هدفمند آماده شده است و همه کارکنان مدرسه به این اصول پایبند هستند.

در راستای همین هدف، در ابتدایی دوره دوم، در ساعتی با عنوان «مهارت شهروندی»، مربی با نمایش فیلم و استفاده از متون ادبی به بررسی آداب و رسوم شخصی و اجتماعی می‌پردازد و با بچه‌ها به گفت‌وگو می‌نشیند و برخی از رفتارها را نقد می‌کند. تأثیر به این فعالیت در شیوه سخن‌گفتن دانش‌آموزانی که توضیحات مربوط به هر فعالیت را طی بازدید می‌دادند، به خوبی نمایان بود. طرح کتابخوانی دوزبانه نیز در این ساعت با بچه‌ها کار می‌شود.

در این دوره، در ساعت هنر حجم‌سازی و کاغذتایی (اورینگامی) با هدف تقویت هوش فضایی در دستور کار قرار دارد. بچه‌ها در مدرسه سه ساعت هم ورزش دارند.

ج) دوره متوسطه اول

در این دوره، هر پایه چهار یا پنج کلاس دارد. تکلیف‌ها به صورت «کیف